

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
24 Octobre st. v.
5 Novembre st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 43.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Femeia Română după cântecele populare.

— Conferință ținută la Societatea „Concordia Română” din București, la 5/17 decembrie 1881. —

(Urmare.)

VII.

Dar totă bărbătesca virtute a femeiei române n'o scutește de a nu-și avé și dânsa capriciile ei amestecate cu o ôre-care dosă de cocheterie. Eh, ce vreți? E femeie și deci...

Sê vedem însă mijlocele pe cari cocheteria ei le întrebuițează pentru ca sê placă, pentru ca sê aprindă dorul în flăcăi. Voinicul român care a ajuns în cale pe Lena, pe Lena

Cu gherdan de flori frumos
Și cercei lungi de mărgele,
Sê tragă ochii la ele,

ni le arêtă când ne spune:

Calea mândrei aținui,
O florică de-i cerui;
Cerui flórea sinului,
Ea-mi dă flórea crinului;
Cerui flórea din guriță,
Ea-mi dă flórea garofiță.

E de remarcat ingeniositatea responsurilor copilei la cererile flăcăului care, inflăcărât de iubire, i cere apă sê-și potolêscă focul:

Cerui apă din isvor,
Ea mi-o turbură cu dor;
Cerui apă neatinsă,
Ea mi-o dă cu dor aprinsă;
Cât am dat de am bêt,
Léna alta mi-a părut;
Mi-a părut un toporaș
Rêcorit d'un isvoraș;
După cal me dedei jos,
Sê iau flórea s'o miros,
Ea s'a prefăcut pe loc
Într'un fluturel de foc:
Vrui sê-l prind, el a sburat,
Vrui sê beu, apa-a secat.

Ce imagini delicate și frumoșe! Cu câtă grație descrie Românul poet tónele copilei române, gingașă ei cocheterie, ademenitórele ei capricii!

Dar sê-l ascultăm ce ne spune și despre Tița, mândra Tița, care merge la fântână

Cu cofița într'o mână.
Și tot merge ea cântând,
Floricele culegând,
Floricele lăpêdând;
Când voinicii le-or culege,
De ei dorul sê se lege;
Când or da sê le miróse,
Sê le între doru-'n ôse.

Iêtă și cea mai frumoșă și desêvêrșită descriere a femeii cochete și capricioșe. Ea ñice mândrului ei:

Fugi încolo, vin' o 'ncóce,
Șeși binișor, nu-mi da pace;
Lasă-mi mâna, nu mi-o frânge,
Ia-me 'n brațe de me strînge.
Vrei o flóre, nu-ți dau flóre,
Na-ți gurița 'ndulcítóre;
Vrei ce vrei, eu vreu nu vreu
Și-ți dau tot sufletul meu

Cine ar fi fost în stare sê ne dea o descriere mai fidelă de cât aceste drăgălașe versuri ale poporului?

După cum vedeți, dómnelor și domnilor, cocheteria femeii române nu dă pe nimeni de cheltuielă; mijlocele pe cari ea le întrebuițează ca sê placă, nu sânt acele pe cari dómnele de orașe și le procură de pe la „coafeori”, ier capriciile ei nu ruinéază pe nimeni și nu tind a-și bate joc de nimeni; de aceea ele în loc sê ne facă s'o urim, ne ademenesc mai mult și ne fac sê murim de dragul ei.

VIII.

Chiar decă am admite însă, că și acestea tot sânt un păcat, câtă iubire și cât devotament nu găsim în schimb, în frumoșă ei inimă ca fêtă, soră, logodnică, soție și mamă?

Ca fêtă, româncea își dă totă înima celui care o mântuiește de o primejdie. Iêtă ce ñice lui Ercul Erculean copila care plângea într'o stâncă, „la umbră adâncă”, unde se ascunsese de témă ca sê n'o sórbă sórele:

Bădiță, bădiță,
De-ți sânt drăguliță,
Soție de vrei,
De vrei sê me iei,
Me scóte din stâncă,
Din umbră adâncă,

Să-ți es la lumină
Cu inima plină.

adeca : cu totă inima, o inimă sinceră, o inimă curată,
căci ea-și dă totă inima iubitelui ei al cărui nume i-e
drag; și ietă ce-i ȳice dēnsa :

Drag imi e numele teu !
De-i trăi sē fii al meu,
De-i muri sē te 'ngrop eu,
Sē te 'ngrop la capul meu
Ca sē te visez mereu,
Sē dorm pe mormēntul teu
Până ce-a vrē Dumneȳeu
Ca sē me sfirșesc și eu.

Astfel șcie sē iubēscă fēta română, care ne
spune că

De cât c'un tată și-o mumă,
Sē te certe pentru-o glumă

se 'nvoieșce

Mai bine c'un bărbățel,
Dēcă-i blând și tinerel,
Că-ți spune două-trei glume
Cum îți e mai drag pe lume
Și-ți așēdă-o pernioră
Serile pe prisp' afară.

Ca soră, câtă atenție în iubirea ei pentru fratele
rēsneț pe care-l rōgă sē se mai abată din drum și pe
acasă !

Că de când mi te-ai rēsnit
Și la noi n'ai mai venit,
Potecile îți privesc,
Urmele ți le jelesc :
Că pe unde tu călcai,
Când veniai și când plecai,
Eu mereu le măturam
Și cu flori le presăram.

„De ce nu vii?” il întrebă ea,
Sē veȳi cât ești jelit.

Cum te plâng sororile
De cu ȳori ca florile !
De plâns ochii li se strică,
Frunȳa 'n codru se despică ;
De dor mare, nesfērșit,
Fața lor s'a veșteȳit
Ca frunȳa stejarului
De-atinsul brumarului“.

Câtă iubire nu ne arētă aceste versuri ? Adevērata
iubire de soră română !

Dar ce vom ȳice despre devotamentul ei pentru
fratele-i bolnav care „zace pe spate“ de „nōuē ani și
jumētate“ și pentru care „nu e vēră“,

Nu e dulce primă-vēră,
Ci numai viēțā-amară ?

„Toți l'au părăsit“, ne spune poporul poet,

Tótă lumea l'a lāsāt,
Lumea tótă l'a uitāt,
Numai sora-sa Ancuȳa,
Anicuȳa romāncuȳa,
Lucēferul satului,
Salba împēratului,
Nici pe Donciu l'a lāsāt,
Nici pe Donciu l'a uitāt ;
Nōuē ani ea l'a căutat,

Nōuē ani și jumētate
L'a căutat tot ca p'un frate.
ȳi și nōpte l'a veghiat,
Perne albe i-a mutat,
Când la cap, când la piciorē,
Când la umbră, când la sōre“.

Pōte fi ōre un devotament mai sublim de cât acela
al sororei române ?

Ca logodnică, cine are lacrimi mai durerōse pen-
tru a jeli pe logodnicul ei Magdu, pe care-l duc la grōpă ?

Plānge mama cât ce pōte
Și sororile lui tōte,
Iēr logodnica-i când plānge
Vērsă lacrimi de sānge,
Și de doru-i și de jale
Se despică frunȳa 'n vale.
„Oh ! drāguȳe Magdule !
Sēmēnă-ți-aș numele
Prin tōte poienile,
Sē rēsarā florile !“

Iētă cine simte mai adānc durerea perderii lui !

Dar cât de durerōse lacrimi, câtă dragoste are
dēnsa pentru logodnicu-i credincios, atâte crunte blās-
tete, atāta ură are pentru cel care-și bate joc de ea,
și vocea-i, așā de duiōsă pentru a rosti cele mai gin-
gașe cuvinte de iubire, gāșeșce vorbele cele mai crunte
pentru a-i ȳice :

Sē te-ajungă dorul meu,
Unde-a fi drumul mai greu ;
Sē te bată jalea mea,
Unde-a fi calea mai grea !

„Pentru cine înțēlege puterea dorului“, — ȳice
ilustrul culeȳtor al mārȳaritarelor poestei romāne, co-
mentānd aceste versuri, — nu pōte fi blāstem mai
amar de cât acela esrimat cu atāta poesie în strofā
acēsta. Dorul ce-alungă pe călētōr și jalea ce-i bate
sufletul, represintă imagine de o rară frumuseȳe“.

Ea însă nu se mulțameșce numai cu atāt, ci
adaugă :

Sē te 'nsori de nōuē ori,
Ca sē faci nōuē feciori ;
Sē te mai însori odată,
Ca sē faci numai o fētă.
Ei sē trecă șuierānd
Când te-or auȳi plāngēnd :
Ea în palme sē-ți tot carā
Apā turbare și-amarā.
Tu sē bei, sē bei mereu,
Cāte lacrimi am plāns eu,
Gāndind la blāstemul meu !

E de însămnat cu cât este mai cruntă acēsta parte
a blāstemului. Ea-i doreșce sē facă nōuē feciori și-o
fētă. Dar Romānul ȳice că „mulțimea copiilor e bucu-
ria pārinților“. Așā e ! dar ce fel de copii i meneșce
ea ? Niște copii nepēsători la suferințele tatălui lor, și
vai ! este ōre ce-va mai dureros și mai cumplit pentru
un pārinte de cât sē aibă niște astfel de fii ?

IX.

Am vēȳut cum Romānca iubeșce ca fētă, soră și
logodnică. Sē vedem cum șcie sē iubēscă și ca soȳe.

Jalea ce-o dobōră când trebue sē se despartā de
soȳul ei, (nu însă prin cerere de divorțiu) ne spune :

Cum de nu te 'nduri de minc
Și lași sē plāng după tine ?

Te întorçe și te uită,
Ca să-mi veți jalea cea multă.
Vai! nu mai pot, cad pe cale!
Me sfirșesc acum de jale;
Stai, drăguțul meu cel dulce,
Stai! nu grăbi de-a te duce;
Stai! ori me ia și pe mine,
Să fiu la un loc cu tine!

Ier decă el plăcă la răsboiu și ea trebui să re-
mană acasă, i dice :

De me lași plângend acasă,
Na-ți năframa de mătășă,
Pe margini cu aur trasă;
Aurul când s'a topi,
Să știi, frate, c'oiu muri!

El în schimb i lasă un ânel, care când a rugini
e semn că nu va mai trăi, și plăcă. Și mult l'a mai
așteptat iubitoarea-i soție! Dar voinicul nu s'a mai în-
tors, căci

Trecu tótă primă-véra,
Trecu pe urmă și véra,
Inelul nu ruginiá,
Nici năframa nu roșiá,
C'amândoi erau în viétă :
Ea cu lacrimi pe față,
El cu arma la răsboiu
Și se doriau amândoi.
Ietă că 'ntr'o diminétă,
Într'o ți cu négră cétă,
Mândrulița se sculá,
Fața albă își spelá,
La icóne se 'nchiná
Și-apoi la inel căutá.
Dar inelu-i ruginit!
„Vai! drăguțul mi-a murit!“
Vorba bine nu sférșiá
Și de cale se gătíá :
P'un cal ager s'aruncá
Și la taberá plecá.
Calul sbórá ca și vântul,
De cutreierá pământul,
Și când tóca 'n cer tocá,
Ea prin taberá âmblá,
Tot pe dragul ei căutá
Și-l găsiá sërmanul mort
Întins veșted sub un cort.
Ea năframa și-o luá,
De trei ori o sărutá,
Capul, fața-și inveliá
Și pe loc mórtá cădea.

Cred că o mai adâncă iubire, o mai strinsă înlân-
tuire a două inimi nu se pôte dovedi.

Tot astfel nu pôte supra-viețui și soția lui Mogoș
Vornicul soțului ei, pe care vedându-l mort,

Lacrimi din ochi i eșiá,
Lângă Mogoș ea cădea,
Cu brațele-l cuprindea,
Il bocíá, il desmierdá,
Apoi sufletul și-l dá
În capétul podului,
În ochii norodului.

Dar dragostea soției române nu se sfirșește odată
cu viața. O, nu! Dênsa iubește și dincolo de morment
pe soțul ei. Și ietă o probă despre acêsta iubire dupá

mórte: murind și soțul fiind zidit „în altar la răsărit“,
ier soția „în tindă la aslințit“, ietă că din el eșiá

Un brad verde, cîtinat,
Pe biserică plecat,
Ier din ea o vișórá
Înfloritá, mlădiórá,
Ce din ȕori și până 'n sérá
Pe biserică s'a 'ntins
Și cu bradul s'a cuprins.

Astfel șcie să iubescă soția română! Onóre ei!
Respectul nostru pentru dênsa fie mărturia admirațiu-
nii noastre!

Și șciti cât de puțin lucru cere ea în schimbul
acestei nesfirșite iubiri? Ascultați ce dice dênsa dra-
gului ei :

Décá vrei dragoste-aprinsá,
Adă-mi gura neatinsá
Și o inimă feciórá,
Ca apa dela isvórá.

Fidelitate! Ei întrégă inima bărbatului! Soți, da-
ți-i-o, căci o meritá mai mult de cât o meritați voi
pe-a ei!

(Va urmă.)

Iuliu I. Roșca.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

X.

Dietetica organelor de digestiune.

Funcțiunea organelor de digestiune din cele tre-
cute ni este pe deplin cunoscută și acuma ne rămâne
numai de a cunoșce modul, cum putem noi contribui
la rēdicarea funcțiunii lor și cum le putem feri de
bóle?

Să privim mai întâiu gura!

Pentru ca gura să corespundă pe deplin chemării
sale, trebuie să o ținem în cea mai deplină curețenie,
să o ferim de tóte acele agenții, cari prin puterea lor
vătēmátore și iritátore i-arú puté aduce óreș-care stri-
cáciune. Să o ferim cu osebite de substanțe pré agere,
precum și de nutrimēt séu beuturá pré ferbinte séu
pré rece. Décá unul séu altul din morburí s'a incuibat
într'ênsa, atunci trebuie căutat ajutorul medical, căci
pré ușor se pôte întēplá, ca réul acesta să deviná
mai greu și ia dimensiuni mai mari, prin cari împede-
cându-se actul de sdrumicare și mestecare, ba chiar
nutrirea ênsași, pré ușor se aduce corpul întreg în su-
ferință.

Cu deosebire să ne ferim, — precum durere! pré
adesă se 'ntēplá la țeranií noștri — să bem din vase
din cari au beut și alții, séu să ne servim de pipa al-
tuia, căci în modul acesta ușor se pôte mutá un morb
de gurá dela unul la altul. Sărutatul asemene de multe
ori dá privilegiu la lătirea morburilor. Să nu permitem
nimenui a-și esprimá iubirea și plăcerea sa față de cō-
pții noștri prin sărutatul gurei lor. Cine pôte șci, ce
zace în gura aceluia!

Afará de acêsta, mai găsim în gura celor necu-
rați, cu deosebire printre gingei și pe limbă o mulțime
de substanțe străine, cari ne îngrețóșezá atât prin as-
pect, cât și prin miros și sânt periculóse. Aceste nu
sânt alt ceva, decât niște animale microscopice, cari în
fluiditatea gurei necurate își aflá cea mai bună pros-
perare. Morburile aceste în timpuri epidemice, când
grassézá morburile de gurá și de gút, pot deveni pré

periculoase. Trebuie dară să le delăturăm cu ori ce preț prin curetenia gurei. Copiilor mici să le spălăm gura cu apă rece de 2—3 ori pe zi.

*

Între organele gurei, dietetica dinților merită o privire mai de aproape, căci numai prin o cultură deosebită a lor ne putem conserva dinții sănătoși. Dinți frumoși și sănătoși putem afla numai la oameni de aceia, cari duc o viață foarte simplă, cari nu se servesc prețare de mâncări și beuturi calde; alții, din contra, produc dinții cei mai slabi și urâți. Dinții au trebuință de o curățire atentă, căci resturile de mâncări, scuipitul etc. se așează în cavitățile lor și dau cauză la stricăciune. Brânza aceea care se formază peste noapte pe grumazul dinților, ier trebuie ștersă și curățită bine, căci în ea se formază o mulțime de animale microscopice. Acest precipitat formază cu substanțele minerale din scuipat și flegmă aceea ce numim pētră de dinți. Această pētră este foarte periculoasă, dând cauză la cele mai diferite morbururi ale dinților, gingeilor și gurei; ea trebuie delăturată din gură, altmintre și gura capetă un miros rău.

Pentru curățirea dinților să ne folosim de apă curată și să repetăm procedura aceasta atât dimineața cât și după fie-care mâncare. Din când în când să ne spălăm dinții cu o perie sēu burete și să ne servim spre acest scop de prav sēu săpun de dinți. Între pravurile de dinți se preferază acele cari conțin magnezie carbonică, cărbune, scōrță de china etc.

Cu privire la curățirea dinților este de însemnat, că nu acei dinți cari sânt albi sânt și cei sănătoși, ci aceia cari sânt de o colōre mai galbenie.

Mai departe să ferim dinții de fie-care schimbare a temperaturii, de temperatura înaltă. Înfluințele mecanice ne pot causă leziuni, fracturi și fissuri, să le delăturăm; asemenea să ne ferim de mușcarea sēu zdrobirea corpurilor tari, petroase, metal și altele. Scobitul dinților cu scobitori metalice preț ușor dau cauză la vătēmări; numai scobitōrele de pēnă sēu de lemn sânt corespondētore.

Mai mult sufer dinții prin agerimea sucurilor proprie ale corpului; fie-care încărcare și stricăciune a stomachului aduce scădere dinților; copiii nutriți fără de grige dispun și de dinți rei. Omenii scrofuloși și cu podagră încă au de regulă dinți rei.

În fine tōte morbururile de dinți de oșe-care însemnătate: pētra, cariesul, colții — trebuiesc aduse la fōrul medical spre a le delătură radical.

*

Faringele și ocofagul sânt acele căși canaluri, prin cari bucătura, care a părăsit gura, e silită să trecă, pentru a ajunge în stomach. Dietetica lor nu e de o așa mare importanță, totuș se cere ca să le ferim de unele influințe, prin cari preț ușor se pot causă stricăciuni mari.

În prima linie să le ferim de atingerea cu vitriol, cu leșie tare și alte substanțe arđētore, prin cari se pot naște inflamații ulceratiuni și stricturi. Bucăți de oșe ascuțite, precum cele de pește, de multe ori au causat nefericirea omului.

La copii se întēplă preț de multe ori, că jucându-se cu obiecte necorespondētore în gură, să le înghită și să le causeze perirea.

Atât obiectele, cari au ramas în faringe și în ocofag, cât și acele stricturi causate prin substanțe corrosive, prin ajutorul medical de multe ori numai cu multă trudă și necas se pot delătură.

*

Cumcă stomacul este supus adeseori morbururilor, de obște se șcie. Pe zi ce merge se 'nmulțește nu-

merul acelor și statistica morbururilor în direcția aceasta ne dă cifrele cele mai înalte. Causa principală e, că nu observăm în dietetica stomacului grigea cuvenită.

Între agențiile ce condiționează morbururi de stomac, aflăm mai întâiu o dispozițiune a individului, ce se deduce dela debilitatea organismului seu, precum și dela aceea împregiurare, că în modul vieții lui e preț corect și preț scuplos; la astfel de oameni ajunge cea mai mică erōre dietetică și morbul de stomac sosește la comandă. Să ne ferim dară de o gingașie preț mare!

Mai departe să evităm la măncaarea noastră un import preț mare de nutrimente, fie acele și ușor mistuivere; cu atât mai mult să ne ferim de mâncări grele preț adese ori. În casurile aceste nu se încarcă stomacul numai cu cvantități mari, dară și digestiunea suferă și nutrimentele trec prin corp, fără de a fi mistuite. Substanțele de nutriment, cari deja au trecut în fermentație sēu putrificare, sânt veninurile cele mai mari pentru corp și stomac; limba și nasul, ca sentinelele cele mai bune pentru stomac, ne vor îndrumă destul de bine, că ce avem de a face.

Din măncaările acele ce irită preț tare pelea stomacului, precum sânt substanțele aromatice și alcoolice, ingestele preț reci sēu preț ferbinți, unele medicamente și beuturi spirituose, să nu măncaăm preț mult sēu preț de multe ori, căci preț ușor ne vom trezi morboși.

De categoria acestora se țin diversele substanțe veninoase, agere, corpurile străine ascuțite. Stomacul pretinde mai departe să-l ținem totdeuna cald și să-l ferim de ori ce insulte esterne.

Se 'nțelege de sine, că ședēnd la mēsă să delăturăm tōte acele obiecte de îmbrăcăminte, cari ne string pântecul și stomacul. Bracinele, șerpariul, peptarele, curelele, corsetele să le lărșim după puțină.

*

Pentru a ținē intestinele în starea cea mai bună sanitarie, se cere ca să le ferim de tōte acele influințe, cari le-ar putē impededă în funcțiunea lor.

Cu deosebire să ne păzim de tot felul de receli ale pântecului, cari preț ușor aduc cu sine diarrhoeuri și dureri. Chiar în casuri de epidemie, recelile sânt cauza erupțiunii morbului letal, și mulți, de și pōrtă simburile de bōle în trupul lor, ar fi scutiți de el, decă nu s'ar espune recelei. Diarrhoele la copii combinate cu vomări drastice, ceea ce numesc medicii cholera copiilor, de multe ori numai din recelă își iau inceputul. De aceea se recomandă pentru toți oamenii, în privința îmbrăcării pântecului, o deosebită atențiune. În timpuri de cholera, să portăm flanel sēu lână pe pântec, ier pe copii în tōtă bună vremea să-i ținem cald.

Durere! îmbrăcăminte țēranilor și țēranelor române nu e de o cvalitate să pōtă impededă morbul. O reformă în direcția aceasta ar putē scuti multe suflete române.

În privința măncaărilor să ne ferim de substanțe de acele, ce produc obstructiuni, ce pot causă leziuni în intestine. Să ne păzim cu deosebire de a înghiti simburii fruptelor de struguri, cireșe etc. Mulți au murit numai din cauza, că întrând simburi de aceia într'un săculeț lateral îngust al intestinului subțire, numit procesul verniculariu, s'a produs inflamație, supurație și în fine peritonita letala.

Ducēnd o viață regulată, nu vom suferi nici de stagnațiuni în ficat, nici de urmările lor triste. Hypochondri se vor imputină și noi vom duce o viață plăcută, liberă de tōte necasurile pântecului.

Prin comoția regulată se introduce ierăș o respirație regulată în plămâni și prin ambele o circulație ușoră și binefăcătore a sucurilor în vasele limphatice și chilifice, prin cari sângele va căștigă, și prin el va putē prosperă individul bine.

D o l o r o s a

Beutul de apă multă contribuie pră mult la promovarea acestei circulații.

Față de nutrire copiii mici este de însemnat, că acei copii, cari în continuu rod la pâne seu cartofi seu se îndopă cu diversele feliiuri de passate, sufer de un morb (umflătură) a ghindelor limfatice și chilifice (scofulă) cari ne mai putend reține circulația sângelui, dau causă la slăbiciune, la hectică. Copiii acestia, dară și ômenii mari, sânt înzestrați cu niște pântece mari, cari cu deosebire își trag originea lor dela încărcarea stomacului cu un balast greu de nutriment puțin mistuitor și puțin nutritor.

Dr. Ioan Moga.

Despre magnetismul animal.

Ori cine a auđit despre activitatea electricității, care se streplantă pe firul de metal al telegrafului într'o minută la o distanță de peste 40 de myriametrii (50 mii de mile), și de și vedem rezultatul fluidului electric în fapă, totuși pân'acum nu șcim, nu putem să șcim: cum se întâmplă acesta streplântare?

Esistența electricității animale s'a dovedit foarte acurat, de niște naturaliști ca Galvani, Volta ș. a. ieră sistema nervilor noștrii e destul de bine comparată cu o rețea telegrafică! Misterioasa putere atragătivă a pietrilor magnetice asupra fierului se arată în natură foarte învederat; compasul e adevăratul conducător al navigatorului, al minarului, având calitățile magnetismului. Înse relativ la ambele aceste puteri misterioase, adeca la electricitatea și la magnetismul, știința se află încă în cea mai primitivă copilărie! Și până când puterea electrică s'a început încă de mai mult timp a se esplică din punct de vedere științific, bucurându-se considerațiunile basate de rezultatele cele mai grandioase, până când electricitatea animală s'a documentat foarte evident în secolul trecut de fizicii cei mai renumiți: puterea magnetică a corpurilor mineralice s'a tratat foarte lateral și numai în secolul nostru s'a putut aduce unele rezultate mai îmbucurătoare pe calea științifică în privința așa numitului „magnetism animal“.

De ôrece existența electricității animale e pe deplin constatată, nu vom avé nedreptate decât presupunem, că sistema nervilor animal-umani trebuie să fie influințată pe lângă aceea și de o altă putere, care se însemnă ca puterea magnetismului animal, despre care vom vorbi în următoarele mai în detail.

Sub magnetismul animal se înțelege o putere, prin care omul e în stare a eserșită o acțiune necunoscută asupra altor indiviđi, când el lasă numai prin voința sa se făptuiescă spre dênșii principiul seu însuflețit; prin urmare: magnetismul animal e o activitate neponderabilă și care se revêrsă prin nervii animal-umani.

Activitățile acestei puteri s'au observat mai sigur la ômeni; mulți partizani ai magnetismului animal au voit să documenteze, că la aceea participă și animalele și vegetalele, ieră unii aprobăză așa numitul auto-somnambulism, adeca aceea posibilitate, că aceleași fenomene magnetice se arată la unele persoane fără ver-o mijlocire părută a unei a două persoane în urma-rea unei bóle.

Influința magnetico-animală a unui individ asupra altuia se numeșce magnetizare și acesta se întâmplă mai îndatinat prin întrebuițarea mânilor. Unii magnetisatori își încep lucrul cu aceea, că se pun în raport cu persoanele magnetisătoare, ce se efeptuiesce prin aplecarea palmilor pe cap, pe fole, genunchi ș. a. Aceste magnetisări se pot schimbă în multe feliiuri, după care apoi primesc diferite numiri. Așa d. e. se deosebeșce: magnetizarea palmară, când magnetisatorul îndreptă

întreaga sa palmă spre persoană magnetisândă; magnetizarea digitală espadată, decât influințază numai degetul cel mare, magnetizarea marginală seu dersală, decât influințază asupra persoanei magnetisânde marginea seu dosul mâinii magnetisătorului etc.

La aceste magnetisări mâna se aduce seu în atingere nemijlocită cu persoană magnetisătoare, seu se ține unii centimetrii îndepărtată de corpul ei. În cazul prim se aședă mâna pe o parte a corpului, seu se ating mereu-mereu unele părți seu și corpul întreg. Uneori magnetisatorul face aci și o mișcare cu degetul ca și când ar voi să stropescă cu o fluiditate seu își mișcă latul mânilor, așa ca și când ar voi să stringă ceva seu să vântureze pe respectivul individ, așa, că prin aceea purcede o ventilare lină, ce se întâmplă de regulă mai pe urmă. Ca procedura cea mai activă se crede aceea magnetizare, la care se întrebuițază numai degetul cel mare și celelalte degete se îndreptă spre o parte, ori se închid ca pumnul, așa, că vârful degetelor mari ținute, lângă olaltă se aședă pe mijlocul frunții, apoi se conduc până la nas în jos, de aci se îndreptă în jos peste piept, fole până la vârful picioarelor. Acesta magnetizare se repetă de mai multe ori.

Decă se infășeșcă odată starea magnetico-somnambulă, atunci e de ajuns spre a o readuce numai suflarea magnetisătorului pe magnetisatul, privirea, demândarea seu numai voința aceluia. Trăsăturile negative, prin cari se tredeșce individul în somnul magnetic costau din frecăturile cu dosul mâinii în direcțiunea contrară. Înse e de însemnat ca un ce esraordinar, că la tôte aceste magnetisări magnetisatorul trebuie să fie eliberat de ori ce cugete rele; se recere dela dênșul o sănătate deplină așa corporală, cât și spirituală; căci abnormitățile corporale și spirituale le pot strêportă foarte ușor. Reparabil activăză pentru magnetisator obiecte portate de dênșul, seu unele părți despărțite de dênșul (precum e pèrul din cap ș. a.) sticle ș. a., ieră mai cu sémă bateriile magnetisătoare seu nemagnetisătoare.

Cel mai important reprezentant al învățurii, că puterea magnetică pôte se fie activă și în corpul omenesc într'un mod de o putere vindecativă, a fost medicul A. Mesmer, care a produs în secolul trecut în Viena și Paris un sgomot foarte mare. Mesmer a fost primul, care a inventat o baterie magnetică, servindu-se de ea nu numai spre înlocuirea magnetisării sale proprii, ci totodată spre a puté supune o mulțime de bolnavi activității magnetismului animal.

Bateria lui Mesmer e compusă din o găletă de lemn de o afunđime de 3—4 dm., care e implinită cu mai multe butelii implute cu apă; aceste butelii sânt aședate în o ordine ficșată, în al căror între-spațiu se află până la o determinată înălțime: apă, sticlă dumatică, pulbere de fier și alte corpuri. Găleta acesta e provêdută cu un coperemânt, prin care trec mai multe vergi de fier, ieră cu cealaltă mână le frecă. În mijlocul găleții se află o „butelie centrală“, peste acesta o vèrgă de fier, care merge printre coperemântul găleții și care e în directă coatingere cu butelia numită. Vèrga de fier e provêdută cu o sfôră de lână seu de cânepă, cu care se lègă peste trup persoană morbosă seu magnetisătoare. După ce s'a magnetisat acest aparat mai nainte de magnetisatorul ênsuși și după ce s'a pus acesta în raport cu persoană magnetisândă: urmèză adese-ori tot aceleaș acțiuni, ca și la magnetizarea simplă a magnetismului animal.

Ca un individ să pôtă magnetisă pe altul, e condițiune necesară varietatea constituțiunii și a stării de viêtă, și cu preferință un deosebit grad de tărîe în capacitatea activă a sistemii de nervi. Este o faptă con-

statată, că secul femeiesc se poate pentru iritațiunea sistemii sale de nervi mai bine aduce în starea magnetică, decât cel bărbătesc, înse și pruncii sunt capabili; ieră la relațiunile întorse ale puterilor de nervi o femeie poate să magnetizeze pe un bărbat cu succes bun, ba însuși un individ bărbătesc pe altul.

În individul magnetizat acțiunea acesta constă numai în schimbarea simțimentului comun și a stării de sănătate, când d. e. purcede la primul moment un simțiment particular, o tremurătură seu o infurnicare a corpului seu. Pe lângă grăbirea și întărirea pulsului cel mai general fenomen e însași înalta căldură a corpului. La o acțiune mai mare pleopele se întind cu neputință d'a le deschide cuviincios și tot-d'odată purcede o plecare spre dormire, fără a se pute învinge acesta. Simțurile sunt încă necurmat active, dară cu mult mai amorfite seu nesănătoș iritate. Spiritul e pururea turburat seu ceva confus; ieră suvenirea e mică seu a dispărut totalmente. De multe ori se arată încă și visiuni. Însă cele mai multe persoane magnetizate nu trec otarul acestei pozițiuni.

Acosta stare, care purcede seu prin o magnetizare nedepinită seu la finea ei, se numeșce dormitarea magnetică, și trece cu continuă influință mai iute seu mai mereu în somnul magnetic, în care se poate recunoșce foarte bine prin o deosebită seninătate a feței un simțiment plăcut al dormitorului. Pleopele sunt mai adeseori închise, însă și în unele casuri, unde acele stau deschise, ochiul e neclătit și pupila nemișcată.

Somnul magnetic introduce mai în totdeuna celelalte fenomene magnetice și apoi ierăși le încheie. Acest somn trece prin influința continuă a magnetizatorului în starea deșteptării magnetice (la Clair voyance). În acesta pozițiune se poate cunoșce mai ușor strinsa relațiune a persoanelor magnetizate cătră magnetizator, căci prin apropierea acestuia somnul se susține, ieră prin îndepărtarea sa seu numai prin apropierea altor indiviși persoana magnetizată se trezeșce. Cunoșcința tulburată a somnului magnetic trece deci în defapte imagineri și sirguințe, și se combină cu somnul magnetic o viziune, care însă e de o specie caracteristică și are o asemănare cu aceea, care se înfățișeză ca urmarea unor discordanții morbóse ale persoanelor cu o sistemă de nervi slabă și iritată sub numirea „somnambulismului“. Dară somnambulismul magnetic posedea aceea însușire, că la densusul se modifică se înaltă și perfecțiunează prin relațiunea cătră magnetizator și prin influința acestuia tocmai acea capacitate, care nu lipseșce nici așa nimitului autosomnambulism.

Individul magnetizat se deșteptă prin somnambulism din somnul magnetic tocmai așa puțin, ca un dormitor prin vis din somnul comun, și fiind că acea pozițiune e de tot caracteristică, de aceea nici nu are somnambulul în deșteptarea posterioară nici o suvenire la aceea, ci numai pentru oreș-care afinătate a ambelor stări, tocmai ca într'un vis. Din contra: somnambulul își aduce aminte în starea somnambulismului de personalitatea sa și de esperințele și observațiunile, pe ce basază posibilitatea meditațiunii și a opiniunii înlocuite în densusul.

Intrarea și susistarea somnambulismului în starea magnetică se numeșce de comun crisă magnetică, și adea de acea, pentru că în acesta se implinesce arătarea mijlócelor spre vindecarea bólelor. În crisele următoare are loc suvenirea spre cele premergătoare, dară nu în întretimpuri. La acesta stare ajung numai unele din acele persoane, cari nu sunt fără primirea influinței animalo-magnetice, pentru că aci se recere o dispozițiune deosebită. Acest somnambulism nu se deosebeșce nici decum de cealaltă stare animalo-magnetică, căci

somnul magnetic și aternarea somnambulului dela magnetizator duréză în continuu. Încet cu încetul își pierd crisele din putere și perfecțiune; somnul magnetic devine mai ușor și semănă cu somnul comun; dormitarea magnetică încă dispore, după aceea apoi trece în somnul magnetic, și în general de sine se desființeză activitatea influinței magnetico-animale.

La un grad pré înnalt al influinței magnetico-animale se purcede — oreș-cum prin încarcarea sistemii de nervi — o periculóșă stare ameșită, ce se numeșce somnul duplu magnetic (germ. magnetischer Doppelschlaf, Hochschlaf, magnetische Entzückung), unde se află somnambulul într'o astfel de stare a uimirii, desfătării și a încordării, încât se pare că și-au perdit tóte simțimintele corpului lor și că plutesc în câmpia ceréșcă, privindu-se răpiți din lumea adevărată.

Fenomenele magnetismului animal s'au căutat a se esplică de un fluid particular al nervilor, seu prin analogie cu electricitatea, și isvorul lor s'a cercetat specialmente în sistema gangliilor, însă fără ca să se fie putut ajunge prin aceste recepteri la descoperirea naturii sale. E drept, că magnetismul animal s'a întrebuițat foarte multiplu ca medicament, însă esperințele ne arată, că aceea s'a întrebuițat pân'acuma foarte réu, astfel, încât se poate cu tot dreptul susține, că prin acesta întrebuițare s'a făcut mai mult contrar sănătății, de orece acea magnetizare s'a condus — parte din curiositate, parte din credința în minuni — până la gradul cel mai înnalt și cu influință rea pentru constituțiunea magnetizatorului. În presinte s'au învoit mai tóte autoritățile de știință cu aceea: a lăsă magnetismul numai pân'atunci să influințeze asupra persoanelor magnetizătoare, până când nu urméză nici un fel de somn.

Mesmer a fost primul, care a ficsat unele reguli pentru întrebuițarea magnetizării animale. De și s'a servit la început de un magnet, de unde și-a primit fenomenul numirea sa, totuși mai târziu s'a lăsă de acesta, aplicând bateria mai sus caracterizată. Acțiunile frapante, așa în privința vindecării bólelor, ca și a altor fenomene așa dicend miraculóșe, au deșteptat un sgomot spiritual destul de mare; însă curénd se scolară și dușmanii în contra acestei metode noue, cari au vorbit cu tóte armele minții și ale esperinței în contra magnetismului animal, până când se arată tot în acel timp un numer mare de credințioși și apărători pentru magnetismul animal.

Autorități cunoscute, ca Franklin, Lavoisier ș. a. nu au putut denegă științificarea înșelăciunilor lui Mesmer, și de și toți magnetizatorii după Mesmer nu au influințat așa de strêordinar, ca acesta; de și s'au mestecat în esperimentele magnetice multe fantasii nebune și amăgiri triviale: totuși magnetismul animal e pururea o putere nenegabil misterioșă a naturii, cu care merită întru adevér să se ocupe cugetătorii serioși.

Da! Cugetare serioșă se recere fără îndoielă la esaminarea, la esperimentarea secretelor naturii, ieră nu aceea cupiditate după bani, de care a fost însuflețit acel „profesor“ din Dania, care a cercat în timpul modern să arate în Germânia și Austro-Ungaria puterea magnetismului în publicitate și fără cunoșcințe științifice.

Acest profesor, pe care l'au numit ómenii un înșelător, și care a atras de altă parte mulți admiratori în partea sa, e Hansen! El a arêtat în anul 1878 în diferite orașe din Germânia — prin mai multe esperimente publice — puterea magnetico-animale; el a dat la începutul anului 1880 în căpitala Austro-Ungariei și în Budapesta cele mai suprinďetóre probe ale puterii magnetice, seu precum se dică pe atunci despre pu-

țarea lui: a străportă pe un individ în starea nevoitei deplinite.

Magnetizarea acestui profesor s'a constatat din partea facultăților medicinale din Viena și Budapesta ca contrară sănătății omenesci; însă de aceea totuși nu trebuie să reprobăm lucrul nedepins și încă necunoscut, ca fantasmă nesănătoasă, ci să credem, că în natura așa numitului „magnetism animal“ trebuie să fie ascunsă o lege fizicală, o putere încă problematică, care activează până acum într'un mod necunoscut de mintea omenescă, și a cărei deslegare științifică poate să reese în niște secolii viitori!

G. Pocrean.

Bătăile inimii.

D. Marey a făcut în privința bătăilor de inimă niște esperiințe cari i permit a distinge și a studia deosebit bătăile jumătății drepte și pe acele ale jumătății stânga.

Se știe, că aceste două jumătăți ale organului central al circulației n'au între ele nici o comunicațiune și nici nu conțin același fel de sânge. La vigore ele pot fi considerate ca două inimi deosebite cari se numesc simplu inima dreaptă și inima stângă.

Înima dreaptă nu conține de cât sânge vânos, sânge negru, pe care e însărcinat a-l trimite plămânilor, unde acest sânge negru absorbă oxigen, desface acid carbonic și se preface în sânge arterial său sânge roșu.

Inima stângă, în care se adună sângele care se întorce de la plămâni, e însărcinat a trimite prețiosul lichid în toate părțile economiei.

Plămânii sânt aprupe de tot de inimă și puțin voluminoși în privința corpului: inima dreaptă are prin urmare cu mult mai puțin de lucru de cât inima stângă; chiar din această cauză ea e mai arare-ori bolnavă și adesea e foarte de trebuință pentru medici de a distinge afecțiunile sale de acelea ale vecinei sale.

D. Marey isbuti a face acesta prin cardiographul seu, mic aparat care înregistrează automaticește bătăile inimii și care poate fi mănuit singur fără nici o asistență.

Bătăile de inimă se înscriu ele însele pe aparat, sub forma liniilor sinose al căror aspect e cu totul diferit și cu un tip foarte net pentru inima dreaptă și pentru inima stângă.

În casurile de bătăi, în casurile în cari curbele s'ar apropiă una de alta, se poate distinge deslușit aceea care aparține inimii drepte, făcând să varieze ritmul respirației. Acest ritm n'are nici o influință asupra modului cum bate inima stângă; el are, din contra o însămnată influință asupra modului cum bate inima dreaptă ceea ce se înțelege foarte ușor, fiind că numai acesta din urmă este în raport direct cu plămânii. Din contră, un exercițiu mai mult său mai puțin violent, lasă intactă forma bătăilor inimii drepte, însă modifică pe aceea a bătăilor inimii stânga, care e în raport direct cu muscelele membrilor. Va fi deci cu puțință, prin două probe, a determina răpede care este curba, care aparține fie-cărei inimi și de a studia, prin urmare, alterațiunea pe care a suferit-o curba normală.

Acesta e un nou serviciu pe care îl aduc fiziologiei și medicinei aparatele înregistrătoare, atât de ingenioase ale dlui Marey.

R.

F e l i u r i t e.

Limbagiul insectelor. Un învățat engles a făcut o descoperire foarte surprinzătoare. După dânsul, muscele ar avé un limbaj particular, pe care nu-l pot pricepe

urechile omenesci, dar care devine clar pentru celelalte insecte. Nu e vorba de bizierea insectelor, pe care o auzim adesea și care rezultă din mișcarea răpede a aripelor lor. ci de niște sunete particulare care formeză un limbajiu, un mijloc d'a se înțelege. Acesta descoperire s'a făcut prin ajutorul microfonului. Se știe, că microfonul permite d'a face simțite pentru urechi sunetele cele mai slabe. precum microscopul mărește obiectele pentru ochi. S'a pus o muscă pe tăblița instrumentului. S'auziră foarte bine șgomote diverse, cu totul deosebite de sbîrniitul aripelor, și asemănându-se cu nichizarea unui cal în depărtare.

Stropirea florilor în ole. Stropirea, dice „Neueste Erfindung“, este una din lucrurile cele mai însămnate în cultura plantelor de apartamente și de sere. Trebuie mai întâiu să te asigurezi că planta are în adevăr nevoie de apă. Pentru acesta, este de ajuns de a lovi cu degetul pe mijlocul părții laterale a olei. Dacă se obține un sunet clar, planta are nevoie de apă; dacă vuetul este surd, acesta e o dovadă că există încă destulă umiditate. Nu trebuie să stropesci mai mult de o dată său de două ori pe zi, dimineața în timpul verei, séra în timpul iernei, dar nici odată când sórele bate în plantă. Nu trebuie să te servești nici odată de apă de puț, ci de apă de ploie, său de apă curgătoare.

Acid citric pentru a îmbunătăți apa. Dr. Langfeld a făcut o serie de esperiințe prin care probază c'o parte d'acid citric lasă la 2000 părți de apă, care conține animalcule, este destul să le omóre în mai puțin d'un minut. Animalculele să lasă cu repezițiune la fund. Soluțiunea însă a acidului citric trebuie să fie prospătă.

Păstrarea merelor. Spre a păstră merele se întinde un strat de nisip uscat în fundul unei lădi său al unui butoiu, peste care se așeză un rând de mere, ce se acoperă cu un strat de nisip și astfel până sus. Merele astfel îngropate în nisip se păstrează foarte bine până în luna maiu și chiar până în juniu.

O rețetă. Pentru 24 raci într'o tingire, puneți o sticlă de vin alb vechiu, o cêpă tăiată în două, patru căței de usturoi, pătrungel, o litră de unt prospăt, sare și piper. Lăsați să fierbă în timp de trei sterturi de cês. Apoi aruncați racii bine spelați — mai bine ar fi spelați în vin — în această sêmă, lăsați-i să fierbă un sfert de cês, și-i serviți caldi la mesă.

C u g e t ă r i.

Plăcerea nu este de cât o situațiune; fericirea este o stare.

Conștiința este un judecător care nu poate fi corupt.

Omul nu merge la glorie pe un drum de flori.

Mintea schițeză fericirea pe care virtutea o săvârșește.

Nici odată dreptatea nu trebuie sacrificată bunătății.

Reutatea esiste mai adesea cu prostia de cât cu spiritul.

Dreptatea este cea mai bună spadă.

Fericirea este odihna dorințelor.

Limba unui mut prețuiește mai mult de cât aceea a unui mincinos.

Sânt două feluri de ómeni cu care e bine să nu trăiești: proștii și reutăcioșii.

A nu fi bun de cât sie însuși este a nu fi bun pentru nimic.

Fericirea altuia este o otravă pentru invidios.

Politețea constă în a cugetă lucruri oneste și delicate.

A laudă o faptă rea este a o comite.

SALON.

Cronică bucușeșcănă.

17/29 octombree.

Dile daurite, seri și dimineți învelite de ușore vèluri de cèță ca fericirile pămènteșci de melancolie, nopți argintòse, iecă timpul care a urmat posomoritei și ploioșei vremi, plină de frig, în care Scorpio a luat locul Cumpenei. De aceea toți, vèdènd sòrele, vèdènd luna, ies din case, ies pe uliți, ca furnicile din mușuròiele lor, simțind, că dillele calde și frumòse au sosit. Astfel, pretutindeni lume: pe poduri, la șosea, prin restaurante, pe la cafenele-cântànde, și pe la teatrul Dacia, numai la teatrul Național nimeni! A dóna reprezentàțiune a lui „Nea-Frățilă” s'a jucat ca în familie, adeva în fața unui fòrte restrins număr de privitori; asta a costat pe societatea dramatică câteva sute de lei deficit, care a fost pentru piesă lovitura-i de grație. În fața acestei indiferințe ce publicul bucușeșcean arètă teatrului, sè ne mai întrebăm cine e cauza și a cui e vina? Căutați în cronică-mi trecută și veți găsi respunsul.

Și nici un semn care sè ne arete, că acèsta stare de lucruri se va îndreptă. căci „Nea-Frățilă” abiă detronat de pe așe, „Strigoii” i-a luat locul. „Strigoii” o veche melodramă în 5 acte și încă pe atâtea tablouri de Jules Dornay, nu e alt de cât icóna fidelă a decăderii literaturii și artei dramatice. Cu tóte aceste, moștenitorul lordului Douglas, strigoii cu fața de marmoră care, de și frumos și bine sugrumat, învieză necontentit pentru a se înamora de tóte fetele dragălașe pe cari le 'ntâlneșce, vrènd sè le sugă sângele; morții ieșind din morminte; trăsnetul care-i așteptat, dar care nu mai soșeșce; tóte aste plac naivilor cari àmplu galeriele și parterul, dar cari nu sùnt în stare sè àmple și posunarele societarilor după cum ar trebui.

Astfel după patru represintatiuni, direcțiunea, vèdènd că nici „Strigoii” nu pòte face pe publicul sè frecuențeze teatrul, ci din contra-l face sè fugă, se hotari a reluă „Olteanca”, operetă națională în tóte stilurile străine, în speranță, negreșit, că farmecele ei, nu ale piesei, ci ale dșòrei Velner, care interpretéză rolul Oltenței, va înduplecă pe bucușeșceni sè alerge spre a o admiră.

Și pòte, că ar reuși întru câtva, decă opera, care aseră și-a deschis stagiunea cu „Aida”, cea mai scumpă pobòbă a măestrului Verdi, nu va absorbi publicul în partea ei. Debutul a fost superb. Decă nu pot dice: nici odată, pot însè dice că de mult Bucușeșcii n'au avut s'aplaude o asemenea trupă, în care toți artistii se întrec sè „atingă frisele”, ca sè me exprim în termeni de culise, în esecutarea partiturilor lor.

Aseră n'am putut asistă pân' la fine, locurile fiind tóte prinse și eu pré obosit pentru a sta o întrégă séră de santinelă; în schimb am asistat vineri séră la repetițiunea generală și simțirile sub acăr impresiune am eșit din vasta sală cufundată în întuneric, de unde ascultam pe artiștii ce repetau pe scena luminată numai de câteva becuri și de resfrângerea lampelor orchestrei, au fost din cele mai plăcute. Într'o séră de primă reprezentàțiune mulțimea cea peste mèsură, sgomotul și șòptele publicului, esitarea séu emoțiunea artistilor și. a., te distrag óre-cum și la eșire, nu-ți rămâne decăt o impresiune mai mult séu mai puțin nedesèvrșită; pe când într'o séră de repetițiune generală, când ești singur în mijlocul vastei obscurități și singu-

retăți care domneșce împregiuru-ți, în sală, e cu totul altfel. Eram atăt de absorbit, pe când ascultam, cât nu mai luam séma nici că eroii egipteni și etiopiani ai piesei erau în costumele vécului nostru, nici că portanturile despoiate de decoruri sémèneau a niște schelete lungi și subțirateci.

La actul al 3-lea, unde simplitatea de decor, consistând numai din fondal, eră ușor de aședat, ilusiunea mi-a fost completă. Nilul, alunecând leneș printre țermii-i de palmieri, ale căror șòpte misterioșe par a șòpti călătorului singuratec tainele trecutelor vécuri, mărèșul templu al Isidei, ascuțitele stàneci de granit, tóte aceste scăldate de valurile de melancolică lumină a lunei, scăpând din norii pe cari i brodeză cu argint, transportau gândurile mele, fermecate de accentele dulci ale orientului, spre alte țeri și alte vremi. Dșóra Adalgisa Gabbi este o desèvrșită Aida; dșóra Pretziosi o grațioșă Amneris și d. Pinto un Ramfis din cei buni. Aceștia sùnt artiștii aduși din nou, pe cari Bucușeșcii nu i-au avut încă în zidurile sale. Cei alți și adeva: Dd. Petrovici-Radames (tenor) și Pogliani-Amonasro (bariton) au fost de mult aprețiați de publicul nostru; ei sùnt copiii resfățați ai obicinuiților operei, căci vocea și jocul lor totdeuna au șciut sè ne farmece, și sè ne transporte.

*

Și pentru că vorbim de „Aida”, iecă în scurt subiectul acestei opere care a consânțit numele lui Verdi:

Aida, fiica lui Amonasro regele Etiopiei, se află ca sclavă la curtea Faraonilor unde nimeni nu cunoșce înalta ei pozițiune. Amonasro, spre a-și scăpa copila, se scólă contra Egiptului. Radames e desemnat de Đei ca acel care va conduce armele egiptene la victorie. El plécă vesel, sperând, că întorcèndu-se învingător, va putè sollicită și căpèta și libertatea și mâna Aidei, care îl iubii. Dar Amneris, fiica regelui Egiptului, încă iubeșce pe Radames și neorocirea ei e că ghiceșce în Aida pe o rivală. Radames revine victorios aducènd, între alți prinși etiopiani, și pe ènsuș Amonasro, tatăl Aidei, regele Etiopiei, pe care nu-l cunoșce. Acesta trece de un oficier, care a apèrat până 'n ultimul moment pe regele seu, căđut pe câmpul de luptă. Radames e cu pompă încoronat, și, drept culme a gloriei și a mării, regele i ofere mâna Amnerisei.

Trec peste disperarea Aidei și necasul lui Radames. În actul al 3-lea, care fără contradicere e cel mai frumos, Amneris, în ajun de a deveni soție, e condusă la templul Isidei spre a imploră favòrea ei. Aida, căreia Radames i ceruse o întâlnire, apare. Amonasro, care suprinsese amorul ei, se arètă și-i cere în numele patriei, al đeilor, al mamei ei, sè afle dela Radames drumul pe care egiptenii vor merge întru întimpinarea armelor Etiopiei ce năvălise din nou în Egipt. Cu câtă greutate inima curată a Aidei se înduplecă sè-și mântuiescă patria printr'o trădare! Radames vine sè mai vedă încă odată pe iubita-i Aidă care-i spune, că amorul l'astăptă lângă Amneris. El protestéză. Aida i arètă primejdiele la cari s'ar espune el, și la cari ar fi espusă ea și tatăl ei, decă s'ar împotrivi la acèsta însòtire, căci cine ar fi putut sè 'nfrunte voința regelui, mânia Amnerisei, porunca sacerdoțiilor cari, în timpii vechi ca și în timpii noi, au cărmuit séu au vrut sè cărmuiescă lumea?

Un singur mijloc e de scăpare: fuga. „Sè fugim de arșitele neospitaliere ale acestor câmpii gòle”, dice Aida în cea mai vie expansiune. O nouă patrie se deschide amorului nostru!... Acolo... prin păduri feciore, necălcate de picior omenesc, profumate de flori, în necunoscuta estase vom uită lumea! — „Sè fug cu tine pe un pământ străin?! Sè-mi părășesc țera, altarele đeilor noștri! Cum aș putè sè uit pământul unde am

cules înfaia-mi cunună de glorie; cerul amorurilor noastre?« Radames hesită, dar amorul Aidei, viitorul pe care acesta i-l arătă desfașurându-se 'nainte lor, în colorile cele mai atrăgătoare, îl înduplecă. Ei vor fugi, dar pe care drum spre a nu se întâlni cu armele egiptene cari vor da pept cu năvălitorii? Gurile Năpatei sunt încă neocupate. Radames pronunță acest nume. Amonasro, care e ascuns, l'aude. »Acolo vor fi ai mei!« esclamă el. Radames oftând, că Amonasro, tatal Aidei, e regele Etiopiei, vede greutatea imprudenței ce a comis. Dar Amonasro îl imbie: un tron și Aida l'așteptă.

În acest timp Amneris, eșind din templu, i surprinde. »Trădătorule!« strigă ea lui Radames. »Curend! fugiți!...« strigă acesta Aidei și lui Amonasro, care ese tîrind pe fiica sa, ier el se predă în mânele Capului Sacerdoților. Aceștia de sigur îl vor osândi morții. Amneris voiește a uită pe Aida, și a o iubi pe ea. Însedar! Tribunalul sacru (?) îl condamnă a fi îngropat de viu în mormântul săpat sub altarul zeului, în subteranele templului lui Vulcan. Dar aci, după ce piatra fatală se lasă pe gura mormântului, ce visiune se 'nfățișează ochilor sei? E Aida, despre care nu se mai știe nimic și al cărei tată perise în învălmășela fugii. Ea presimțise condamnarea lui Radames și intrase pe ascuns în mormântul ce se deschidea pentru el, ca aci, departe de ochii lumii, să moră 'n brațele lui!

*

Astăzi a avut loc deschiderea corpurilor legiuitoare, convocate în sesiune extraordinară, pôte spre a se mulțami membrilor lor pentru serviciile aduse patriei și a li trimiși în urmă să se primble, cu pompa obicinuită, adeca: cu cele 100 tunuri slobođite în delul Spirei; cu escorta de gendarmi calări dinaintea și dinapoia Regelui; cu caretele diplomaților cu chivere și haine găltănite cu aur și cu argint și cu mesagiul:

„Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați“.

Dar nu vi-l mai citez, fiind sigur că-l veți găsi în toate diarele noastre. Tribunele erau pline; cel mai întunecos colț nu eră neocupat: diplomația, oficialitatea și ceialalți sërmani muritori toți erau în pěr. Ședința se deschide, lucrul începe, dar cei mai mulți se duc la Herestreu ca s'asiste la distribuțiunea premiilor celor cari le-au obținut la concursul de agricultură și industrii derivate.

Mândră eră acesta espozițiune unde ochiul înveselit putea s'admire toate produsele județului nostru! Cu părere de rêu însă am constatat, că produsele de agricultură propriu ăisă au fost mai puțin bogate ca în anul trecut; în schimb cele de industrii derivate au fost mai în belșug. Ori cum, sînt frumoșe aceste espozițiuni agricole și scopul lor și mai frumos! De aceea, și publicul a venit în fôrte mare număr. Nu e vorbă, pôte să fi contribuit la asta și timpul cel frumos care a domnit astăzi și care hotărînd pe fie-care să facă un tur la șosea, îl hotărîa să străbată și mica distanță ce desparte rëndul al 2-lea de pavilionul espozițiunii. Și dovédă că toți eșise din oraș e că, cu tótă a tot puternicia poliției cu care sînt în bune relațiuni, a trebuit să trecă o ôră de alergături pentru ca să se pótă găsi o trăsură cam hodorogită, cu un cal șchiop cu altul chior și cu visiul surd. Cu acesta ocașiune trebuie să observ că localul espozițiunii e prę departe de oraș. Ar trebui să fie aci, în una din marginele lui tocmai unde atinge tramvaiul, pentru ca lumea să pótă merge mai cu înlesnire și cu mai puțină chultuielă, care lucruri lipsind, pe mulți opresc de a avé plăcerea să vi-

siteze o atare espozițiune și jignesc chiar scopul și interesele acesteia.

*

Un eveniment al sęptemanei, vrednic de înregistrat, e și acela că »Telegraful« (vorbesc de ăiarul ce pörtă acest titlu) și-a mărit formatul. Asta pôte pentru, că sîntem în pređiua alegerilor. Ancă patru colone disponibile pentru spriginirea candidaților și înșirarea crimelor oribile, teribile, sângerose, misterioșe și grozave.

La revedere!

A. C. Șor.

C o c o n a ș u l .

Este sigur că, în tôte epocile, au existat ômeni care au sacrificat prę mult maniei modei, care ș'au consultat mai mult oglinda de căt intelegința, care au cultivat mai mult plăcerile de căt datoriele lor.

Dar cred că nici odată n'a fost dată cui-va s'asiste la spectacolul ridicol ce ne oferă o mare parte din junimea actuală.

Negreșit, dela începutul secolului nostru, s'au vęđut născend și dispărënd tipuri singulare, chiar ciudate prin eleganța lor esagerată, și care tôte aveau defectele, maniele, ridicolele lor; dar numai în ăilele noastre s'au putut vedé aceste defecte, aceste ridicole, aceste manii întrunite pe capul tipului, devenit legiune, care se numeșce Coconașul.

În adevër, toți cei care l'au precedat, nu erau proști și aveau ce-va interesant: gangrena nu rosesse tôte facultățile lor; mai trăia în anima lor o pasiune mare și generosă, care supravețuia după naufragiul virtuților lor; unuia i plăceau artele, altuia gloria; acesta se entusiasmă pentru un mare poet, acela se fălia cu iubirea.

Dar coconașul actual n'are nici o pasiune, și se laudă d'acesta; nici un instinct pentru ce este bun și frumos, séu cel puțin îl înăbușeșce; nu iubeșce, nu apreciează nici pictura, nici musica — bine înțeles musica și pictura cea mare, a măiestrilor — nici cărțile bune; amorul patriei, amorul familiei îl lasă rece; el negă iubirea, își ride de tinerețe și s'ar disperă decă cineva l'ar crede tînăr.

În aparință, nu crede în nimic; își face o fală d'a fi vițios și nu ié în serios nici ômenii, nici lucrurile; nu face escepțiune de căt pentru el.

Ignorant și plin de îngâmfare, otăreșce despre tot, judecând fără apel și condamnând fără s'asculte.

Brutal și fără grație, își ride de galanterie, acea flóre a politeței.

I plac vorbele comune și vulgare și le întrebunțeză de preferință.

Decă coconașul își ié o amantă, fiți siguri c'o va alege printre cele bętrâne... dar bogate.

Va vorbi de tatăl seu fără respect și va convorbi cu sororile sale ca și cu prietenii sei.

Ca literatură, a studiat operetele ce sînt la modă și romanțele lui Paul de Kock. El n'are nici chiar calitățile defectelor sale. Jócă cărți fără calcul și nu e tirit de aprinderea jocului; nu e lacom, de și prânđeșce la birturile cele mari; bé vinuri renumite și mănăncă fructe rare, dar numai pentru că sînt scumpe, și pentru că i se pare că face pe vecinul seu de mėsă să se mire.

Fără generositate, fără fast, el se ruinează prosteșce; ar fi mai esact d'a dice că alții îl ruinează. Cel puțin, decă ar fi elegant, decă s'ar îmbracă cu gust. Dar nu; priviți-l: cu o pëlérie prę mică, cu o haină prę strimță, cu cravate care bat la ochi, cu gulere es-travagante, etc.

În resumat, stîrpitură morală și ridicul fizic, conașul, în societatea modernă, nu este de cât o ființă absurdă, pe lângă care ori-cine trece dând din umeri.

Ceea ce-mi pare și mai trist este că acesta ființă leneșe, atât de puțin interesantă, pôte interesă pe cineva și că nu dispăre născut mort sub disprețul public. Moralistul nu se pôte opri d'a fi amar surprins vîdînd că sînt femei care-l încuragéză găsindu-l amabil și primindu-l în societatea lor.

Vauvenargues, mort în 1747, adeca într'o epocă destul de coruptă, a zugrăvit cu o artă magistrală, în „Consiliurile sale cătră un tînăr“, portretul aceluia pe care femeile îl numesc om amabil, portret care, sub tôte puntele de vedere, ar puté trece de portretul conașului. Cred că cetitorul îmi va mulțami decă voi completă acesta răpede schiță cu citațiunea următoare:

„Ceea ce femeile numesc om amabil, este un om pe care nimeni nu-l iubeșce, care nu se iubeșce de cât pe sine și plăcerea sa, și declară acesta fără cea mai mică esitare; un om, prin urmare, care e nefolositor celorlalți ômeni, care e supērător pentru mica societate pe care o tiraniséză, care este îngâmfat, fudul, rêu chiar din principiu; un spirit ușor și frivol, care n'are nici un gust otărit, care nu stiméză lucrurile, nici nu le caută nici odată pentru ele, ci numai pentru considerarea ce crede că este legată de dênsele, și face tot prin ostentațiune; un om care desprețuieșce totul, desprețuieșce afacerile și pe cei care le tratéză, guvernul și pe miniștri, operele și pe autorii lor; care crede că tôte aceste lucruri nu merită ca cineva să se ocupe de ele, și că nimic nu e prețios de cât a avé o avere mare séu darul d'a spune nimicuri; care pretinde însé tot și vorbeșce despre tot, fără modestie; într'un cuvînt un fanfaron fără virtuți fără talent, fără gust pentru glorie, care nu vede în lucruri de cât partea lor glumétă, și-și pune meritul seu de căpetenie în a ridiculisa tot ce este pe pămînt respectabil și serios.

„Băgați dar bine de sémă să nu luați drept lume acesta mică societate de ômeni mai mult de cât îndrăsnétă, care consideră restul ômenilor ca nimic și la rîndu-le nu sînt mai puțin desprețuîți. Acești ômeni atât de presumțioși vor trece iute ca și modele lor, și n'au în conducerea lumei o parte mai mare de cât saltimbancii și acrobații; decă norocul le dă unde-va o autoritate ôre-care, acest fapt pare nu numai rușinea acelei națiuni, ci este și semnul decadentii spiritelor.“

„Român.“

J. de Perez.

D O L O R O S A.

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 517. —

Un ideal poetic...

Frumosă e femeia când bucuria ceréscă i aduce pe buze surisul dorilor, dar dóră și mai frumósă când vîlul suferințelor i adumbreșce fața cu o melancolie întunecósă.

Poetul când o cîntă în starea acesta, intonéză accentele cele mai duióse; pictorul când o zugrăveșce, întrebuintéză colorile cele mai delicate.

Căci ea este cea mai frumósă elegie poetică. Priviți-o! Cine ar puté remăné rece?! Pe cine n'ar emoționa?!
I. H.

E e h o.

Oficierul: În ôra trecută v'am vorbit despre stima ce soldatul datoreșce mai-marelui seu și despre tractarea afabilă ce acesta trebuie să aibă față de soldatul. Deci ce datorezi oficierului?

Soldatul: Stimă.

Oficierul: Și ce-ți datoreșce dl locotenent?

Soldatul: 4 fl. 36 cr. plata de servitor pe luna trecută.

*

Guvernanta: Numeșce-mi câteva animale de casă.

Emma: Calul, pisica.

Guvernanta: Âncă câteva, Mihaiu!

Mihaiu: Gâsca...

Guvernanta: Eu am gîndit numai de cele cu patru picîore. Numeșce-mi unul. De exemplu... Unul pe care-l răbdăm în odaie, de și face sgomot mare, încât nu putem adormi.

Emma: Pianul.

*

Doi ștregari se 'ntălnesc. Unul arétă un lanț:

— Așă dară că-i frumos?

— Da, fôrte frumos! Câte parale te costă?

— Nu șciu! Stăpânul prăvăliei dormia!

*

— Îmi place mai mult luna de cât sôrele, — dice Păcală; — sôrele s'arétă când este ziua și prin urmare nu slujeșce la nimic, pe când luna luminezá nôptea.

*

Un țeran întră într'un biurou de schimb:

— Ce vindeți dvôstre aici? — întrebă el cu mirare.

— Capete de măgar, — răspunde grabnic un am-ploiat, care voiă să ridă de țeran.

— Bine trebuie să ve mîrgă tréba, — replică săténul, — de vreme ce vîd că nu ți-a remas de cât unul.

C e e n o u ?

Hymen. *Dl George Rocșin*, notar în comuna rurală Ciumediu în comitatul Biharia, la 29 octombre ș-a incredințat de soție pe domnișora Ida Mladinu, fiica fostului notar I. Mladinu în Macea, comitatul Arad. — *Dl Amos Nicolau Tulea*, invétător în comuna rurală Spata, comitatul Caraș-Severin, s'a logodit cu dșora Sidonia Frentiu din Lugos; cununia se va ținé la 19 nov. st. n. — *Dl Mihaiu Vuia*, teolog absolut din diecesa Caransebeș, ș-a incredințat de soție pe domnișora Luisa Petroviciu din Herculova. — *Dl Iuliu Aloisiu Mic*, oficiant la procuratura regéscă din Timișóra, s'a logodit cu dșora Evelina Chirița, fiica dlui George Chirița preot în Remetea lângă Timișóra.

Sinóde diecesane gr. c. române. Am anunțat, că la 7 nov. se va deschide aici în Oradea-mare un sinod diecesan gr. c. compus numai din cler. Acuma aflăm, că și la Gherla se va deschide în 12 nov. asemenea sinod. Credincioșii acelei diecese au adresat episcopului un memorandum, acoperit cu mii de subscrieri, pentru convocarea unui sinod micst. În archidieceasa Blașului s'a ținut âncă în luna lui august un sinod diecesan.

Asociațiunea transilvană. Despărțemîntul Sibiuului va ținé adunarea sa generală duminică în 5 novembre în comuna rurală Porcești, sub presiul dlui dr. Ilarion Pușcariu director al despărțemîntului. — Despărțemîntul Blașului va ținé la 12 novembre adunarea sa generală, care în anul trecut nu s'a putut ținé în comuna rurală Bia, din cauza că nu s'au întățișat destui membri. E trist, decă și pe acolo s'a respândit deja indiferentismul. Ne plângem, că sîntem eschiși de pe terenul politic, dar iétă nici de terenul acela nu ne folosim care âncă ni-a remas liber.

Serbare agricolă. Duminică s'au distribuit premiile la comițiul agricol de Ilfov la București-Herestreu. Regele și regina au presidat la acesta serbare cîmpe-

nescă, distribuind și premiile. După distribuire, numeroasă poporațiune săténă, care se adunase la acésta serbare, a întins — precum cetim în „Românul“ — o horă mândră și frumoasă în curtea școlei de agricultură. Regele și regina s'au preumblat prin horă și a privit la jucători. Spre séră, în refectoriul școlei de agricultură, s'a dat un mic banchet. Serbarea s'a sfârșit pe la 7 ore.

Lipirea mărcilor poștale. O dispozițiune nouă prescrie, ca mărcile poștale să se lipescă numai pe partea cuvertei, pe care este scrisă adresa. Scrisorile, cu mărci poștale pe dosul cuvertei, se vor considera de nefrancate. Atragem atențiunea publicului asupra acestei dispozițiuni.

Diare noué: „*Echilibrul*“ se numește un diar care a apărut la Brăila. — „*Gazeta Ottului*“ e un nou diar, care apare de două ori pe săptămână în Slatina.

Antăia femeie ca avocat. Dșóra Mary Hall din Hartford, provincia Connecticut, trecând cu succes esamenale sale pentru a fi primită ca avocat, s'a adresat tribunalelor pentru a i se da voie să pledeze. Curtea supremă a provinciei la care făcuse acésta cerere, s'a pronunțat în favórea ei și a admis'o să exercite profesia de avocat. Este cea dintăie femeie din acésta provincie care exercită acésta profesie. Președintele curții, espunând motivele cari l'au făcut să admită pe dșóra Hall în corpul avocaților, a đis că „nu vede nimic în Constituție care să impedece d'a întrebuintă în interesul general capacitățile individuale ale unei femei séu ale unui bărbat; în mai multe biurouri ale guvernului, în serviciul poștelor, în acela al pensiunilor, s'au admis femei ale căror servicii sânt apreteuite; tribunalele pot să urmeze acest exemplu“.

Necrológe: *Ion Tina*, învățător rom. gr. or. în Bocșa-română, comisar școlar și secretar la Reuniunea învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului, a încetat din viață la 19/31 octombrie în etate de 32 de ani și în al 11-lea an al fericitei sale căsătorii. Îl geleşce: soția sa *Iuliana* născută *Petri*, sócră sa *Ecaterina Petri*, frații sei *Constantin Tina* și *Maria*, cumnata și cumnatul *Ana* și *Sofroniu Clepan* și verișóra *Rosa Dragoș*. — *Iulia Vasiciu* n. *Jancio*, soția repausatului dr. *Paul Vasiciu*, a murit la *Timișóra* în 25 octombrie în etate de 61 ani.

G h i e i t u r ă

de *Amos Nicolau Tulea*.

Din silabele: A, ti, gar, lae, nas, rab, gi, miș, an, re, a, ne, io, a, dol, ți, na, da, li, ni, o, an, a, ni, ma, a, na și a; se se formeze 10 cuvinte a căror litere inițiale cetite din sus în jos ne dau numele unui general român, iér cele finale cetite din jos în sus ne dau crașul de locuință a densusului.

- 1) Un riu în Bănat.
- 2) Legătura între Dđeu și om.
- 3) Numirea unui om din Arabia.
- 4) Vocativul unui nume bărbătesc.
- 5) O speție de rachiu.
- 6) Un literat român.
- 7) O provincie în peninsula Balcanică.
- 8) O speție de căni.
- 9) Un regat Europén.
- 10) O speție de cereale.

Terminul de deslegare e 15 novembre. Ca totdeuna, și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Cuția publicului.

Cavalerii Noptii. De órá-ce nu s'a ivit nimene a-mi da „*Istoria bisericescă*“ de *Petru Maior*; ofer a vinde „*Cavalerii Noptii*“ pe bani. Condițiunile a se ști la subsemnatul în Spata, per *Lugoș-Secaș*. *E.*

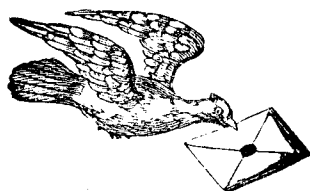
Familia. Un abonament al nostru dorește să-și cumpere „*Familia*“ din 1865—1871, adeca cursul întreg pe șapte ani. Cine are și vre să vîndă aceste tomuri, binevoiescă a înștiință administrațiunea foii noastre, împărtășind și prețul.

Să nu cadă pèrul! De un timp încóce a început să-mi cadă pèrul. Cel ce mi-ar împărtăși pe colónele acestei foi o recetă bună pentru acésta bólă, m'ar îndatorá mult. *O brunetă.*

A păstrá merele iérna. Aș dori să aflu cum aș pute să păstrez mai bine merele pe iérna. Décă cineva va binevoi a-mi împărtăși modul, imi va face un serviciu plăcut. *O economă.*

Piesă pentru copii. Află-se în limba română o piesă teatrală pentru copii? Décă se află, unde aș pute-o căpétá? *O mamă.*

Poșta Redacțiunii.

Blasi. De odată trei ghicituri și tóte de șac. Dar alte forme nu cunoșceți? De aceste avem în abundență.

Dlui P. D. în B. Primești foia? Noi așteptăm cele promise.

Dlui V. B. M. în Ch. A solicit. Se va publicá în „*Șețetóre*“, căci acolo se potrivește mai bine. Așteptăm și cea promisă.

Dlui V. R. B. în B. N'au slăbit încă ocupațiunile cele multe?

Dlui E. T. în O. Promisiunea ni-a produs plăcere. *Budapesta.* Alocuțiunea ș-a perđut interesul.

Călindarul săptămânei.

Điua sept.	st. v.	st. n.	Nușele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminecă	24	5	M. Areta.	7 1	4 25
Luni	25	6	M. Marcian.	7 2	4 24
Martți	26	7	(†) S. M. Dimitrie.	7 4	4 22
Mercuri	27	8	M. Nestor.	7 6	4 21
Joi	28	9	M. Terentie.	7 7	4 19
Vineri	99	10	Anastasia.	7 9	4 18
Sâmbetă	30	11	M. Zenovie.	7 11	4 16

CĂLINDAR UMORISTIC!

S'a pus sub tipar și la 1/13 novembre va eși

Catastihul Dracului

călindár glumeț

compus de

Un Drăculeț cu pèrul creț.

Prețul unui esemplar 40 cr. Mai puținé decât 5 esemplare nu se vor espedá pe poștă. Colectanții vor primí după 10 esemplare unul gratuit.

A se adresá la editura „*Familiei*“ în Oradea-mare.

Proprietar, redactor respunđător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui *Eugeniu Hollósy* în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.